

PAPER DETAILS

TITLE: Muhammed Nâsirüddin el-Elbânî

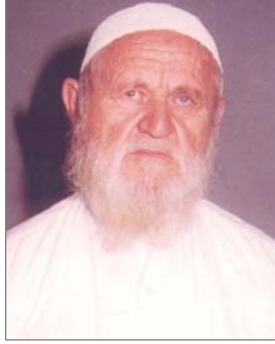
AUTHORS: Ibrahim HATIBOGLU

PAGES: 219-223

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/608326>

Muhammed Nâsirüddin el-Elbânî (1332-1420/1914-1999)

XX. yüzyılın önde gelen hadis münekkitlerinden olan ve Nâsirüssünne lakabıyla anılan Muhammed Nâsirüddin el-Elbânî 22 Cemâziyelâhir 1420 (2 Ekim 1999) Cumartesi günü Ürdün'ün başkenti Amman'da vefat etti. Cenaze namazı öğrencisi Hüseyin Şakra tarafından kıldırıldı. Cenazesinde ailesinin bağırıp çağırarak ağlamamasını, techiz ve tekfin işlemlerinin geciktirilmemesini ve vefat ettiği yere yakın bir mekâna defnedilmesini vasiyet etmişti. Defin işlemleri vasiyetine uygun olarak gerçekleştirildi.

Ebû Abdurrahman Muhammed Nâsirüddin b. Nûh Necâtî b. Âdem 1332/1914 senesinde Arnavutluk'un İşkodra kentinde fakir bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Asıl ülkesi olan Arnavutluk'a nisbetle el-Elbânî diye meşhur oldu. Babası Nûh Necâtî (ö. 1372/1953) İstanbul'daki dinî eğitim müesseselerinde eğitim gördükten sonra din hizmetlerinde bulunmak üzere memleketine dönmüş, çevresindeki insanların yoğun teveccühünü kazanmış, sevilen bir âlim idi. Devrin Arnavutluk Cumhurbaşkanı Ahmed Zogu'nun 1924'ten itibaren kontrolü tamamen ele geçirip müslümanları sindirmeye yönelik baskı politikası uygulamaya başlaması dolayısıyla, pek çok müslüman Arnavut gibi Muhammed Nâsirüddin'in babası da ülkesini terk edip, ailesiyle birlikte Şam'a göçtü. Bu sırada on yaşına henüz girmiş bulunan ve temel dinî bilgilerini ailesinden öğrenen Elbânî ilk eğitimini Şam'daki Medresetü Cem'ıyyeti'l-is'âfî'l-hayrî'de tamamladı. Bunun yanı sıra sıkı bir Hanefî âlimi olan babasından Kur'ân, sarf, nahiv, belâgat gibi âlet ilimlerini tahsil etti. Ayrıca babasının yakın dostu ve Şam'ın önde gelen âlimlerinden Muhammed Saîd el-Burhânî'den fıkıh ve nahiv okudu. Bu arada fasih Arapça'yı öğrendi. Muhammed Behcet el-Baytâr'ın derslerine katıldı. Bir ara ticaretle meşgul olmaya başlamışsa da, zamanla babasının mesleği olan saat tamirciliğini öğrendi ve bu sayede ancak geçimini sağlayacak kadar çalışıp, geriye kalan

zamanında sürekli kitap okumak için üç hanımından beşi kız 13 çocuğu

Yirmili yaşlarının başında *Menâr*'da (Rızâ'nın Selefi çizgi Elbânî'yi Selefi anlayışı benimseyen Vaktinin büyük kısmını Dârü'l-hadis yazmalarını incelemeye yönelik kütüphane idaresi kendisine tahsis etmek üzere çıktığı merdiven Gazzâlî'nin *İhyâü ulûmi'd-dîn* başladığı ilmî çalışmalarına Zâhiriyye *fi'l-esfâr* (I-V, Kahire 1939) adıyla nesnel rivayet metodu olan idareci Muhammed Râgıb et-Tabbâh'ta Zâhiriyye'deki hadis konusuna *(Fihrisü'l-mahtûtâtî'z-Zâhiriyye)* varlığından haberdar olmadığı kütüphanelerdeki yazma eserleri

Nâsirüddin el-Elbânî'nin ömründe İbn Teymiyye ve İbn Kâzzâlî ile ilgili hükümlerinde birliktelikte sahip olduğu ilmî otorite eleştirmekten geri kalmamıştır. Kitap ve Sünnet'e vurgu yapıldığı bid'at ve hurafelerin şiddetle eleştirilmesidir. Bu görüşleri benimseyen üzere ilim ehli pek çok kimsenin sırada, Suriye'de bulunan diğer ilmî seyahatleri sayesinde aynı zamanda laşma imkânı da buldu. Ancak onların şiddetli muhalefetleriyle kısıtlandı. Bu yüzden zaman zaman eleştirilere çeşitli eserler kaleme alan kişiye reddiye yazdı.

Şam'da sürdürdüğü ilmî çalışmalarına rencilerine ders verdi. Elbânî b. Kayyim'in *Zâdü'l-meâd*, Sıddîk Muhammed Şâkir'in *el-Bâisü'l-Edebü'l-müfred*, Nevevî'nin *Ri* İbn Dakikül'îd'in *el-İlmâm fî e* farklı kesimlerden pek çok k

arasında Medine’de el-Câmiatü’l-İslâmiyye’de eğitim ve öğretim faaliyetlerine katıldı. Bilâhare Şam’a döndü ve kendisini bütünüyle ilme verdi. Saat tamirciliğini önce kardeşine, onun vefatının ardından da oğullarından birine bıraktı. Özellikle Arap dünyasından, kendisinin tetkik ve tenkit yöntemini benimseyip rivayetlere uygulayan Muhammed Züheyr eş-Şâviş, Muhammed İbrâhim Şakra, Ömer Süleyman el-Eşkar, Abdurrahman Abdülhâlik, Mahmûd Mehdi el-İstanbûlî, Hayreddin Vanlî, Hamdi Abdülmecid es-Silefi’nin de aralarında bulunduğu çok sayıda kimse vardı. Ayrıca Muhammed Meczûb et-Tartûsî, Abdülkâdir el-Arnaût, Şu’ayb el-Arnaût, Abdurrahman el-Bânî ve Isâm el-Attâr gibi kimseler de ondan ve yönteminden istifade etti. Ortaya koyduğu çalışmaları ile, Arap dünyasında hâkim olan Selefî anlayışın tevhid-akaid esaslı vurgusuna hadisin de güçlü bir şekilde dahil edilmesini sağladı.

Suriye, Suudî Arabistan, Mısır ve Hindistan'da önemli heyetlere ve çalışma gruplarına dahil edildi, mühim eserlerin neşrine katkı sağladı. İlmî incelemeler yapmak gayesiyle körfez ülkeleri, Kahire, İskenderiye, Kudüs, Beyrut, Mağrib yanında İspanya, İngiltere ve Hollanda gibi çeşitli Avrupa ülkelerine de seyahatlerde bulundu; gittiği yerlerde konferanslar verdi. Gırnata'daki konferansı *el-Hadîs hüccetün bi-nefsih fi'l-akâid ve'l-ahkâm* (el-Mektebül-İslâmî, Beyrut, ts.), İngiltere'deki konferansı da *Menziletü's-sünne fi'l-İslâm* adlarıyla daha sonra neşredildi. 1419/1999 yılı Melik Faysal İslâm Araştırmaları ödülü tahrîc ve tahkik çalışmaları yaparak hadis ilmine sağladığı katkılar sebebiyle Elbânî'ye verildi.

1400 senesinin Ramazan (Temmuz 1980) ayından itibaren Ürdün'ün başkenti Amman'a yerleşerek ilim, davet ve eğitim çalışmalarını burada sürdürmeye başladı; kısa süreli seyahatleri dışında ömrünün kalan kısmını Amman'da geçirdi. Vefatına yakın dönemlerde kalem tutacak gücü kalmamış, *Silsiletü'l-ehâdîsî'z-zaîfe*'nin telifini çocukları ve torunları yardımıyla sürdürebilmiştir. Vefatından 48 saat öncesinde bile içine düştüğü bir şüpheyi gidermek gayesiyle oğlu Abdüllatiften, *Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd* adlı eserini getirmesini istemesi ilme olan bitmez tükenmez arzusunun önemli bir göstergesidir. Üzerinde çalıştığı son eser *Tehzîbü Sahîhi'l-Câmiî's-sagîr ve'l-istidrâk aleyh*'ti. Kütüphanesi, vasiyeti gereği, içinde bulunan bütün matbu, fotokopi, yazma, kendisinin ve başkalarının istinsah ettiği eserler ve henüz tamamlanmamış çalışmalarıyla birlikte Medîne'deki Mektebetü'l-Câmiati'l-İslâmiyye'ye bağışlandı.

Elbânî'nin ilimle meşgûliyeti bilimsel bir kaygıdan ziyade insanların gündelik hayatına yön verme endişesini taşıyordu. Klasik kaynaklardaki hadisleri sahih ve zayıf diye ayırmakla, sahihlere uyulmasını, zayıflardan da kaçınılmasını sağlamayı hedefliyordu. Bu sebeple bütün çalışmalarını sünnetin İslâm'daki yerini muhkem hale getirmeye yönelik olarak yaptığını söylemek yanlış olmaz. Şu halde Elbânî'nin yöntemini ve gayesini, İslâm'ı her türlü

bid'atten arındırmayı hedefleyen üzerine eğitmeyi hedefleyen 'tüm mümkündür. Tevhid konusunun telif, şerh, ihtisar ve ta'lik türünde el-Hadîs hüccetün bi-nefsih fi' (ts.), Tahzîrû's-sâcid min ittihâkâmühû ve envâuh (Beyrut (Amman 2002), ez-Zebbû'l-ah gibi telif eserleri yanında, ve İktidâû's-sırâtî'l-müstakîm mu San'ânî'nin Tathîrû'l-i'tikâd m Abdülvehhâb'ın torunu Abdü bi't-Tevhîd (Riyad 1413) adlı e kini yaptığı eserler arasında Hatîb el-Bağdâdî'nin İktidâû' Kitâbü'l-İlm (Küveyt 1985), İl Tebrîzî'nin Mişkâtû'l-Mesâbih yanı sıra, İbn Huzeyme'nin es ye'si (Amman 1985), Tahâvî'n Akâid'i (Beyrut 1988) gibi eser tadır. Burada kaydedilenlerin Türkiye'deki ilim çevrelerinde tercüme edilmiştir.

Özellikle sevenleri tarafından veya ‘asrın muhaddisi’ gibi nitelendirildiği tahkik ve tesbit çalışmalarıdan çok önemli bir yere sahiptir. Sahihle zayıflar arasında sınıflandırılmasıyla sahih ve zayıf hadislerin tahrifatı konusunda İlim ehli, kendisi tarafından hazırlanmış eserlerinde Mâlikî fıkhi kaynaklarına dair çalışmalarını (Beyrut 1985), *Silsiletü'l-ehâdîs* (Beyrut 1996), *Silsiletü'l-ehâdîs'i'z-daîfe* (Riyad 2001) gibi çalışmaları bu konuyu derinleştirir. Bu çalışmaları bizzat müellifler tarafından değil, muhtelif kaynaklarda görülen yanlışlıklarla birlikte bulunarak sahih ve zayıf olarak değerlendirilmiştir. *terhib*'in (I-III, Riyad 2000), *et-tahrib* zayıflarını (I-III, Beyrut 1979), *Dâvûd*, I-III, Riyad 1989; *Sahih-i Şâfiî'n-Nesâî*, I-III, Riyad 1988; *Sahih-i Şâfiî'n-Nesâî* (Zâifü Süneni Ebî Dâvûd, B.

Zaîfû Süneni'n-Nesâî, Beyrut 1990; *Zaîfû Süneni't-Tirmizî*, Beyrut 1991) tesbit edip ayrı ayrı topladığı eserleri bulunmaktadır.

Elbânî'nin tahkik ve tahrîc çalışmaları günümüz hadisçilerinin genelde takdirini kazanmış olmakla birlikte, özellikle *Süneni Erbaa* başta olmak üzere klasik kaynaklarda yer alan hadislerin sahih ve zayıf diye ayrılıp, farklı çalışmalar olarak yayımlanması, hadislerle ilgili hükümleri mücerred olarak zikredip hadislerin tahrîci için başka eserlerine atıfta bulunmakla yetinmesi, araştırmacıların bu kaynaklardan istifadesini zorlaştırması yönüyle tenkit edilmiştir. Kaldı ki kendisi de, bu tür eserleri üzerine, daha sonra kaleme aldığı bazı çalışmalarında birtakım düzeltmeler yapmıştır. Yine, sert mizaçlılığı ile de bağlantılı olarak, muhaliflerini tenkit yöntemindeki aşırılığı yanında beşerî ve içtimâî özellikleri dikkate almadan yaptığı şiddetli eleştirileri de kendisine yöneltilen tenkitler arasında yer alır.¹

İbrahim HATİBOĞLU, Doç. Dr.

UÜ İlahiyat Fakültesi, BURSA

¹ Muhammed Nâsirüddin el-Elbânî'nin hayatı ve şahsiyeti hakkında söylenenlerle eserleri hakkında şu kaynaklara başvurulabilir: Muhammed b. İbrâhim eş-Şeybânî, *Hayâtü'l-Elbânî ve âsâruhû ve senâü'l-ulemâ' aleyh*, I-II, Küveyt 1407/1987; İbrâhim Muhammed el-Alâ, *Muhammed Nâsirüddîn el-Elbânî muhaddisü'l-asr ve nâsirü's-sünne*, Dımaşk 1422/2001; İsam Mûsâ Hâdî, *Hayâtü'l-allâme el-Elbânî rahimehullâh bi-kalemihi*, Amman 1422; a.mlf., *Muhaddisü'l-asr el-imâm Muhammed Nâsirüddîn el-Elbânî kemâ araftü*, Dârü's-Siddik 1423/2003; Muhammed el-Meczûb, *Ulemâ' ve müfekkîrîn a'rifühüm*, I, 287-325.